

Nejnovější doba téměř překotného zřizování nových družstev skrývá v sobě arci leckteré stíny a nebezpečí. Bude věcí vudců družstevního hnutí i činitelů veřejných, čeliti v zárodku všemu, čím by myšlenka associační utrpěla mravní újmy a co by ohrožovalo úspěchy již dosažené.

Chyby předku buďtež výstrahou potomkum slovo Masarykovo platí pro život hospodářský jako pro politický a pro trvalý pokrok hospodářského života v národě není konec konců jiných prostředků, než pokrok vzdělání, zvýšená přičinlivost a naprostá poctivost.

Přehlížeje dnes výsledky družstevní práce dělnické jako představitel ressortu, jehož péči družstva dělnická a invalidní jsou svěřena, i jakožto zástupce vlády republiky československé, vyslovuji Vám, kteří jste se o myšlenku i provedení této výstavy zasloužili, a s Vámi i ve Vás všem bývalým i nynějším pracovníkum v českém dělnickém družstevnictví dík a uznání, jímž jsou Vám povinny nejen dělnictvo, nýbrž i všecken hospodářský život národa, i celá naše republika, již příkladem ukazujete úspěšné, smírné dráhy činnosti k opravdovému povznesení širokých vrstev lidových již i za dosažadních řádů hospodářských a sociálních.

Vaše jména zbytečně bych vypočítával, budou zaznamenána nejen v katalogu výstavním, nýbrž i v dějinách českého hnutí dělnického, i v dějinách hospodářského vývoje celého národa československého.

Bylo šťastnou myšlenkou připojiti k výstavě družstevní práce samostatné výstavky památek na prvé počátky českého hnutí dělnického do roku 1890, výstavu památek na hruznou tragedii, která se před 300 lety odehrála na Staroměstském náměstí. Je to opět-ným dukazem, že naše dělnické vrstvy pro hospodářské zájmy nezapomínají nikdy na vyšší zájmy kulturní a národní, jsouce si vědomy, že hospodářská činnost není o sobě účelem, že jest jen prostředkem k dokonalejšímu tělesnému, duševnímu i mravnímu vývoji člověka, národa i lidstva.

Přeji výstavě družstevní práce v Praze tak plného a krásného úspěchu, jakého obětavostí svých původců a spolupracovníků zasluguje. Nechť české dělnictvo ze své zdařilé výstavy čerpá nové podněty a novou sílu pro další rozvoj družstevního podnikání ku blahu dělnictva, národa i státu.

*

Výstava družstevní práce, kterou zahájil 24. června ministr soc. péče dr. Jos. Gruber, předseda výstavního výboru sen. Ferd. Jirásek a posl. R. Tayerle, podává v šesti svých skupinách poměrně úplný a vyčerpávající přehled vývoje a dnešního stavu českého dělnického družstevnictví i některé informace o dělnickém hnutí družstevním v cizině. Pravé křídlo průmyslového paláce zabírá cele teoretický oddíl výstavní: zde pokouší se výstava, užívajíc všech prostředků moderní expoziční techniky, podat přesný a výstižný obraz družstevnictví dělnického: prvá skupina věnována je dějinám a literatuře družstevnické, skupina druhá statistice. Družstevní retrospektiva podává řadu památek listinných a knižních a mapy, ukazující rozšíření dělnických družstev v jednotlivých létech prvých počátků a prvého období českého družstevnictví (1860—1873). Oddělení

statistické zobrazuje velmi názorně diagramy, mapami, obrazy i plastickými pomůckami stav a vývoj družstev našich dnů a to družstev konsumních a spotřebních, výrobních a pracovních, stavebních a bytových, úvěrních a záložních, hospodářských a pachtovních, invalidních a českých družstev za hranicemi. Oddělení to účelně doplňují exposice ministerstva pro zásobování lidu a státního úřadu statistického, jež předvádějí řadu dat o jevech, významných zejm. pro poměry konsumní a tím i pro družstva konsumní. (Odd. V.) Tomuto oddělení patří i exposice cizího (jinonárodního) družstevnictví, tak Svazu něm. hospodářských družstev a něm. velkonákupní společnosti v republice československé, družstevních svazu Anglie, Finska, Francie, Itálie, republiky rakouské, Švédska, Švýcarska a Ruska. (Odd. IV.) Vhodným doplňkem jsou tu pak exposice archivu sociálního ústavu republiky československé, která předvádí, pokud to vůbec lze hmotnými památkami, dějiny českého hnutí dělnického od polovice 19. stol. do prvních oslav májových r. 1890. a výstavky, které znázorňují kulturní svépomoc českého dělnictva: výstava Svazu dělnických tělocvičných jednot, Dělnické akademie a dělnického svazu turistického, dále vzorná družstevní knihovna a čítárna. Uvedené oddělení sneslo a spracovalo jistě bohatý materiál, vyčerpávající aspoň hlavní složku českého dělnického družstevnictví. (Súčastňují se výstavy pouze družstva, sdružená v Ústředním svazu československých družstev.) Ale i tak je tu podán obraz, jehož by bylo škoda, kdyby měl býti setřen již uzavřením výstavy. Teoretické oddělení výstavy družstevní práce mohlo by svým materiálem dáti prvou sbírku českému museu sociálnímu, zobrazujíc mu valnou část naší dělnické svépomoci. Je na povolaných činitelích, aby nedali zpracovanému a soustavně uspořádanému materiálu opět se rozptýlití, nýbrž aby jej zabezpečili a uchovali pro sbírku musejní. Mimo uvedený oddíl, který jsme nazvali oddělením teoretickým, má ovšem výstava družstevní práce i svoji část praktickou: ne sice obvyklý výstavní trh, ale (ve skupině III.) exposice družstevních výrobků, kde se zúčastňují ukázkami svých prací všechna hlavní, velká výrobní dělnická družstva. (Vystavují tu družstva pro zpracování hlíny, kamene a skla, pro zpracování kovu, dřeva, kůže, družstva textilní a oděvníká, grafická a průmyslu papírnického, družstva průmyslu potravního, výrobní družstva invalidní a vlastní výroba družstev konsumních.) I tento oddíl výstavy jakostí a přiměřenou cenou výstavních výrobků mluví o rozvoji českého dělnického družstevnictví a ilustruje tak velmi účelně výklad, který o družstevních poměrech podalo svoji statistikou teoretické oddělení výstavní. Katalog, který výstavě podá slovní doprovod, zachytí výtěžky prací, podniknutých pro výstavu, textově a uchová tak soubornou a soustavnou zprávu o českém dělnickém družstevnictví r. 1921 a o jeho vývoji v letech posledních.

FRANT. MODRÁČEK:

Družstevní hnutí v Itálii.

V málo které zemi zaznamenává hnutí družstevní po válce tak překotný rozmach jako v Itálii. Ještě před desíti lety náležela Itálie k zemím, jež ve statistikách družstevního hnutí uváděny byly na místě druhém, ne-li až třetím. Dnes může Itálie směle o sobě tvrditi, že závodí se zeměmi nejpokročilejšími, ba může se chlubit i tím, že v jistých družstevních oborech je vedoucí a příkladnou. Je tomu tak nesporně, pokud se týče dělnických družstev průmyslových a výrobních družstev zemědělských.